

Nieuwsbrief Leren

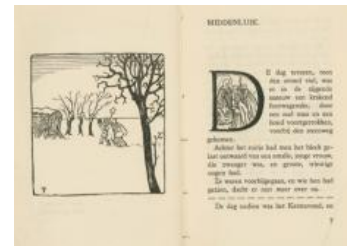
- 84 -

Lieven Coppens

Dit privé-initiatief wil op een onderbouwde manier informatie geven over actuele onderwijsthema's. Standpunten die hier worden ingenomen zijn uitsluitend deze van de auteur zelf en kunnen dan ook in geen enkel opzicht toegeschreven worden aan welbepaalde organisaties of onderwijsnetten en/of onderwijskoepels. De auteur streeft er naar alle standpunten grondig en wetenschappelijk te onderbouwen. Een duidelijke bronvermelding laat iedereen toe om alles te controleren.

Voorwoord

Op het moment dat jullie deze nieuwsbrief lezen, is het al januari 2012. Terwijl ik jullie hier mijn welgemeende wensen voor het nieuwe jaar aanbied, zit ik toch met enkele twijfels. Waarom? Omdat nieuwjaarswensen altijd gericht zijn op de toekomst, op iets dat beter is, op iets dat hoop en geluk brengt, op iets waar mensen mee vooruit kunnen. Welnu, op een moment dat het Vlaamse onderwijs leest als het bekende verhaal van Felix Timmermans 'En waar de sterre bleef stille staan', vind ik dat heel moeilijk.

Eerst en vooral heb ik het gevoel dat 'de sterre' weinig of geen licht meer geeft, en dat 'stille staan' bijna een synoniem is geworden voor 'kerekerewere'. Verder is er de aankondiging dat 2012 een zwaar jaar van besparingen wordt. De kaasschaafmethode is niet meer voldoende. Met andere woorden: het mes wordt boven gehaald. De vraag is of er in het budget van het Vlaamse onderwijs nog kan gesneden worden. Ik weet het wel, een goede chirurg kan veel, maar soms raakt ook hij een slagader. Ik schreef het al eerder en ik blijf erbij: een volk dat bespaart op zijn onderwijs, pleegt intellectuele zelfmoord. Met andere woorden: Balthasar, Caspar en Melchior worden met hun goud, wierook en mirre weggehoond waardoor de onderwijsstal maar blijft leeglopen. Of zoals ik ooit las in een samenvatting van dit verhaal:

Suskewiet, Pitje Vogel en Schrobberbeeck besluiten deze Kerstmis 'Driekoningen' te gaan zingen. En met succes want ze zingen zich rijk. Wanneer ze echter op de terugweg naar het café in het bos verdwalen, zijn ze onverwacht, als echte Drie Koningen, getuige van de geboorte van een klein kindeke Jezus. Ondersteboven van deze wonderlijke gebeurtenis schenken ze al hun zuurverdiende giften weg. 's Ochtends twijfelen ze echter aan hun gevoel van vervulling.

Veel (jonge) leerkrachten zullen op bepaalde momenten bij zichzelf deze twijfel 'aan hun gevoel van vervulling' al gevoeld hebben.

Maar Nieuwjaar is ook het moment van de goede voornemens. Daar kunnen we tenminste nog zelf iets aan doen. Ik neem me eerst en vooral voor om in stilte te blijven werken aan een *Vlaams kenniscentrum voor het onderwijs* dat er ooit moet komen. Een kenniscentrum dat netoverschrijdend en niet-exclusief is. Ik ben me ervan bewust dat dit een werk van lange adem is. Daarom heb ik me als ultieme doel gesteld om de fundamenten te gieten. Het huis bouwen is dan de taak van andere en verstandige mensen. Waarom? Omdat ik er bij blijf dat ik een katalysator ben, niets meer, maar ook niets minder.

Verder neem ik me voor om op mijn eigenzinnige manier verder te werken aan mijn *Nieuwsbrief Leren* en aan mijn websites. Ik heb immers het gevoel dat ik op dat vlak nog heel wat vooruitgang kan boeken en het laatste woord nog steeds niet geschreven heb.

Dat 2012 voor jullie allemaal een boeiend, leerzaam en voldoening schenkend jaar mag zijn. En onthoud: een fout is maar een fout als je er niets uit geleerd hebt. Anders is het een leerervaring! Zeg dat ik het gezegd heb.

Lieven

[2012-01-03]

Brochure: Excellentie in ontwikkeling. Handreiking (hoog)begaafdheid

Op de website van de Nederlandse KPC-groep¹ vond ik een brochure voor leerkrachten over (hoog)begaafde leerlingen² in de klas. Met deze brochure wil de Nederlandse *Vereniging de Samenwerkende Landelijke Pedagogische Centra (LPC)*³ aan leerkrachten praktische informatie geven over (hoog)begaafdheid en concrete tips om deze leerlingen te helpen om hun talenten maximaal te ontplooien. De visie hierachter is dat de school en klas een zeer belangrijke en rijke stimulerende omgeving zijn waardoor talenten bij leerlingen zichtbaar worden.

De brochure draait rond de volgende vragen die leerkrachten zich geregeld stellen als het gaat over (hoog)begaafdheid:

- Wat is (hoog)begaafdheid?
- Welke factoren beïnvloeden (hoog)begaafdheid?
- Hoe voelt het om (hoog)begaafd te zijn?
- Hoe herken ik een ontwikkelingsvoorsprong bij kleuters?
- Hoe organiseer ik het signaleren?
- Hoe stel ik de onderwijsbehoefte van de (hoog)begaafde leerling vast?
- Wat is onderpresteren?
- Hoe begeleid ik (onderpresterende) (hoog)begaafde leerlingen?
- Hoe ga ik om met ouders van (hoog)begaafde leerlingen?

Verwacht op deze vragen geen hoogdravende theoretische antwoorden. De auteur heeft deze theorie onmiddellijk vertaald naar de praktijk van de thuis-, klas- en schoolomgeving. Ze heeft de theorie omgezet in inzichten en aanbevelingen waarmee de leerkracht onmiddellijk in de klas aan de slag kan. Verwijzingen naar meer achtergrondinformatie vind je doorheen de tekst. Twee extra's maken deze brochure bovendien tot een zeer leuke leerervaring: de kleurrijke en gevatte cartoons enerzijds en de bijkomende weetjes die je doorheen de brochure terugvindt in de kanariegele tekstkadertjes.

De brochure is gratis. Je kunt ze van het Internet halen via de website van de KPC-groep⁴.

Over een speciale kalender...

Op 28 maart 2008 besprak ik op mijn boekenblog het boek *Verborgene regels* van Brenda Myles, Melissa Trautman en Ronda Schelvan⁵. Ik besloot mijn bespreking als volgt:

Dit boek is meer dan de moeite waard voor iedereen die, als ouder of als beroepskracht, met kinderen op weg wil gaan bij het leren van sociale vaardigheden. Daarom hoeven deze kinderen echt niet één van de aangehaalde stoornissen te hebben. Ook veel anderen, kinderen én volwassenen, zouden baat hebben bij het lezen van dit boek. Of wat dacht je van die collega die zijn gezicht op 30 centimeter afstand van het jouwe

¹ Zie hiervoor: <http://www.kpcgroep.nl>.

² DE BOER, E. & BOOIJ, N., *Excellentie in ontwikkeling. Handreiking (hoog)begaafdheid. Praktische informatie en tips om hoogbegaafde leerlingen te laten excelleren*, Vereniging de Samenwerkende Landelijke Pedagogische Centra, 's-Hertogenbosch, 2010, 29 blz.

³ Deze centra zijn: het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum (APS) uit Utrecht, het Christelijk Pedagogisch Studiecentrum (CPS) uit Amersfoort, het Katholiek Pedagogisch Studiecentrum (KPC-groep) uit 's-Hertogenbosch en de Stichting LeerplanOntwikkeling (SLO) uit Enschede.

⁴ Zie hiervoor: http://www.kpcgroep.nl/~Media/Files/Publicaties/Handreiking_Hoogbegaafdheid.ashx.

⁵ Zie: <http://boeketje-onderwijs.skynetblogs.be/archive/2008/03/28/verborgene-regels.html>.

houdt als hij met je spreekt? Of die andere collega die bij voorkeur tegen jou begint te praten als je net aan de telefoon in gesprek bent?

Nu brengt uitgeverij Pica hierop een aanvulling uit in de vorm van een dagkalender voor 2012. En wat voor een aanvulling!

Verborgene regels zijn ongeschreven regels of gewoonten die, wanneer ze niet begrepen worden, voor verwarring kunnen zorgen. Of er voor zorgen dat iemand zich geïsoleerd voelt. Omdat niet iedereen zich deze verborgene regels automatisch eigen maakt, moeten ze soms aangeleerd worden. Hier kan deze dagkalender voor kinderen, zowel thuis als op school, bij helpen. Iedere dag brengt hij een nieuwe verborgene regel onder de aandacht. Dit kan op verschillende manieren. Soms geeft hij de regel expliciet, andere keren gaat hij uit van een situatie waarbij hij concrete tips geeft over hoe zich te gedragen of hoe te reageren. Op deze manier breidt het gedragsrepertorium van het kind of de jongere elke dag uit.

Je kunt deze kalender op verschillende manier gebruiken. Dat gaat van een vrijblijvende tip per dag tot een dagelijks kort gespreksmomentje thuis of in de klas waarin er over de 'verborgene regel van de dag' nagedacht en gesproken wordt.

De kalender werd ontwikkeld door de *Autism Asperger Publishing Co.* uit Kansas. Dit wil echter niet zeggen dat je hem moet reserveren voor kinderen en jongeren met een autismespectrumstoornis. Net zoals bij het boek het geval was, kunnen veel andere kinderen, jongeren en volwassenen baat hebben bij het dagelijks reflecteren over een verborgene regel. Deze kalender zou wel eens beter en doeltreffender kunnen zijn dan om het even welke methode voor het aanbrengen van sociale vaardigheden¹.

Ik wil van deze gelegenheid gebruik maken om het boekenfonds van uitgeverij Pica warm aan te bevelen. Uitgeverij Pica heeft zich gespecialiseerd in het publiceren van boeken over ontwikkelingsstoornissen, socio-emotionele en gedragsproblemen. Neem zeker eens een kijkje op haar website².

Over het bevorderen van de leesmotivatie

Ik las onlangs een artikel over eenvoudige manieren om de leesmotivatie bij leerlingen en studenten te bevorderen³. De auteurs baseerden zich hiervoor op de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek naar leesmotivatie. Ze distilleerden hieruit een aantal praktische ideeën. Deze ideeën kun je gebruiken om van jouw klas een rijke en motiverende leesomgeving te maken. Ik zet ze hier graag op een rijtje.

- Geef boeken een extra waarde mee. Onderzoek heeft aangetoond dat leerlingen sneller geneigd zijn om een boek boven andere te verkiezen als de leerkracht dat boek op de een of andere manier 'speciaal' maakt. Je kunt dit doen door:
  - een boek onder de aandacht te brengen door het uit te kiezen voor een boekenmand of door het op de een of andere manier uit te stallen (bijvoorbeeld rechtop op tafel zetten);
  - een boek dat je onder de aandacht wil brengen, kort voor te stellen. Dit doe je onder andere door er een aantal bladzijden uit voor te lezen en daarna hun interesse op te wekken met enkele prikkelende vragen. Als je er kunt voor zorgen dat jouw leerlingen echt het vervolg van het verhaal willen weten, dan vliegt dat boek de klas uit.
- Lees hardop en deel de sensatie. Wanneer een leerkracht een boek voorleest, dan is het met de bedoeling om strategisch leesgedrag voor te doen en een leergesprek te houden. Bepaalde

¹ MYLES, B. e.a., 2012 *Verborgene regels. Dagkalender voor kinderen*, Pica, Huizen, 2011, 372 blz.

² Website: <http://www.uitgeverijpica.nl/index.php>.

³ GAMBRELL, L. & MARINAK, B., Simple Practices to Nurture the Motivation to Read. Zie voor het volledige artikel: <http://www.idonline.org/article/29625>.

theorieën over de ontwikkeling van een kind suggereren dat de sociale context van het voorlezen van een boek aan leerkrachten en leerlingen de mogelijkheid biedt om samen betekenis aan een tekst te ontleen. Je kunt deze sensatie delen door:

- een variatie aan teksten voor te lezen: lees zeker ook non-fictieboeken, kranten en tijdschriften;
- de leerlingen uit te nodigen om te discussiëren als je voorleest. Dit zorgt ervoor dat leerlingen gaan voorspellen, besluiten trekken, denken en redeneren;
- de leerlingen af en toe zelf een boek te laten kiezen dat jij moet voorlezen;
- de leerlingen een boek of tekst te laten voorlezen die ze zelf hebben gekozen. Voorlezen is geen privilege van de leerkracht;
- Zorg voor een uitgebalanceerde, evenwichtige bibliotheek. Jonge kinderen moet je (onder meer volgens de *International Reading Association*) in contact brengen met een goed doordachte boekenverzameling. In die verzameling zitten zowel prentenboeken, fictie- en non-fictie boeken, tijdschriften als poëzie. Dit kan je doen door:
  - een breed gamma aan non-fictie boeken te voorzien voor de leesinstructie en de klasbibliotheek;
  - de leerlingen te betrekken bij de keuze van boeken voor de klas- en de schoolbibliotheek. Bespreek de boeken die ze voorstellen en laat hen er over discussiëren;
  - alle soorten drukwerk in aanmerking te laten komen voor instructie en als keuze van de leerling. Laat leerlingen toe om te lezen in en te leren van fictie en non-fictie, kranten, tijdschriften en digitale teksten;
- Laat leerlingen jouw passie voor het lezen zien. Jonge kinderen zijn nieuwsgierig naar en willen lezen in boeken waarmee ze op de een of andere manier vertrouwd zijn. Deze vertrouwdheid voedt de leesmotivatie. Als leerlingen praten over de boeken die ze graag gelezen hebben, dan zeggen ze er vaak bij dat ze over dat boek gehoord hadden van een vriend, andere boeken over het hoofdpersonage hebben gelezen, de auteur kennen of andere boeken uit de reeks gelezen hebben. Je kunt jouw passie voor het lezen duidelijk maken door bijvoorbeeld:
  - een boeken top tien op te stellen en te onderhouden. Deze top tien kan evolueren doorheen de tijd en ook boeken bevatten die de leerlingen aanbrenge;
  - korte groepsdiscussies te houden over boeken die de leerlingen zelf hebben gekozen. Laat hen hun enthousiasme voor een bepaald boek met elkaar delen;
- Stimuleer de leerlingen door de waarde van het lezen voor te doen. Overweeg om beloningen te geven die in het verlengde van het lezen liggen. Het belang van beloningen die met lezen te maken hebben, gaat verder dan de erkenning dat er een verband is tussen beloning en gewenst gedrag. De echte waarde van deze beloningen kan zijn dat het gewenste gedrag (lezen) en de beloning voor een klascultuur zorgen die de intrinsieke leesmotivatie van de leerlingen bevordert. Beloningen die de waarde van het lezen onderlijnen zijn onder andere:
  - boeken;
  - meer voorleestijd;
  - meer tijd om zelf gekozen teksten en boeken te lezen;
  - meer bibliotheektijd;
  - tijd om over boeken te praten en te discussiëren;
  - boekenclubs.

